

LUND UNIVERSITY

Hur ekonomisk historia blev en egen disciplin vid de svenska universiteten

Krantz, Olle

2019

Document Version:
Annan version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Krantz, O. (2019). *Hur ekonomisk historia blev en egen disciplin vid de svenska universiteten*. (Lund Papers in Economic History; Nr. 2019:193).

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Lund Papers in Economic History

No. 193, 2019

General Issues

Hur ekonomisk historia
blev en egen disciplin
vid de svenska universiteten

Olle Krantz

Lund Papers in Economic History
ISRN LUSADG-SAEH-P--19/193--SE+26

© The author(s), 2019

Orders of printed single back issues (no. 1-65)
Department of Economic History, Lund University
Postal address: P.O. Box 7083, S-220 07 Lund, Sweden
Telephone: +46 46 2227475
Telefax: +46 46 131585

Full-text electronic issues (no. 58, 60, 61, 66--)
www.ekh.lu.se

Lund Papers in Economic History are published by the Department of Economic History, Lund University, Sweden. This series replaces the former series under the title *Meddelande från ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet*. The change of name reflects the orientation of the series towards an international readership. The series is multilingual, but the majority of the working papers appear in English.

Lund Papers in Economic History include papers in the following topic areas:

General Issues

Development Economics

Education and the Labour Market

Population Economics

Lund Papers in Economic History are published as occasion arises, not at fixed intervals. Printed issues are distributed to libraries. From 1999 and onwards, full-text electronic issues are also available on www.ekh.lu.se. Those who would be interested in receiving information by email on new issues of **Lund Papers in Economic History** are requested to send an email message to Lund.Papers@ekh.lu.se.

LUND
UNIVERSITY

Hur ekonomisk historia blev en egen disciplin vid de svenska universiteten

Olle Krantz*

Abstract

Economic history became a discipline with its own chair professors at the Swedish universities at the end of the 1940s. The well-known economic historian Eli Heckscher played a central role for the establishment and his work led to a stronger position for economic history in Sweden than in most other countries. However, his influence was not strong in the formation of the discipline. He always emphasized use of economic theory as essential for the economic-historical methodology. Nevertheless, traditional historical methods became dominating; historians – except for Heckscher – were experts at the appointments of the professors and all candidates were educated in history. Economists were not interested in promoting economic history. Thus, Heckscher's methodological views did not gain acceptance and a bias towards traditional history came to dominate for a long time. In the 1960s, however, interest in theoretical and quantitative methods increased but then, paradoxically, the inspiration came from the USA and not from Heckscher.

Key words: Ekonomisk historia, nationalekonomi, historia, ekonomisk teori, preceptorat, professur, sakkunniga.

---

* Professor emeritus i ekonomisk historia vid Umeå universitet och tidigare under lång tid verksam vid Ekonomisk-historiska institutionen i Lund. En tidigare version av detta paper presenterades på konferensen NORDOM XV i Roskilde 2018. Jag tackar deltagarna för synpunkter. Ett särskilt tack till Niels Kærgård för hjälp med referenser och Benny Carlson för goda råd.

Inledning

Ekonomisk historia blev en självständig disciplin vid de svenska universiteten i slutet av 1940-talet.¹ Dessförinnan hade viss forskning med ekonomisk-historisk anknytning skett inom ämnet historia genom att historisk metod applicerades på ekonomiskt källmaterial. Namn som Hans Forsell, Hans Hildebrand och senare Sture Bohlin och Erik Lönnroth kan nämnas som exempel.² Nationalekonomer hade också ägnat sig åt ekonomisk historia. Det kan till och med hävdas att det då var en mer eller mindre naturlig del av denna disciplin. Exempel på nationalekonomer som ägnat sig åt ekonomisk historia är Emil Sommarin, Knut Wicksell och Johan Åkerman.³ Det förefaller dock som om historikerna och nationalekonomerna inte hade nämnvärd vetenskaplig kontakt med varandra.

Så fanns Eli Heckscher, forskare vid Handelshögskolan i Stockholm, den ende etablerade ”rene” ekonomisk-historikern i Sverige vid den här tiden.⁴ Vid Ekonomisk-historiska institutet som han grundat och som var gemensamt för handelshögskolan och Stockholms högskola arbetades för att ämnet skulle bli ett självständigt examensämne. Under 1940-talet förverkligades detta genom att högre tjänster i ekonomisk historia inrättades, nämligen preceptorat i Uppsala, Lund och Göteborg samt en professur vid Stockholms högskola som tillkom eftersom Heckscher varit verksam där.

I det följande kommer tillsättningen av dessa tjänster att behandlas. Vilka var sakkunniga? Hur definierade dessa ämnet ekonomisk historia? Diskuterade de teorier? Vilka var sökande och hur bedömdes de? Eftersom Heckscher var ekonomisk historiker och centralperson i skeendet kommer hans roll att särskilt behandlas. En viktig fråga är varför han i stort sett inte hade några elever med hans egen forskningsinriktning vilka kom ifråga för de aktuella tjänsterna. Vid etableringen betonades att ämnet skulle bestå av historia och nationalekonomi och att ekonomisk-historiker måste ha kunskaper i båda ämnena. Nationalekonomerna var dock passiva och i ett särskilt avsnitt diskuteras varför. För att ge ett internationellt perspektiv behandlas sedan kortfattat utvecklingen i övriga nordiska länder och varför ämnets ställning var annorlunda i Sverige än i övriga länder. Slutligen ges en kort översikt av ekonomisk historias utveckling fram till idag.

---

¹ Denna framställning har dragit nytta av Hettnes (1980) framställning och Bjurlings (1966) introduktion till studier i ekonomisk historia.

² Forsell (1869), Hildebrand (1879-94), Bohlin (1926) och Lönnroth (1940).

³ Sommarin (1908), Wicksell (1928-29) och Åkerman (1960)

⁴ Detta är en sanning med lätt modifikation. Karl Petander utnämndes till exempel efter disputation i nationalekonomi 1913 till docent i ekonomisk historia men han fortsatte inte på denna bana. *Svenskt biografiskt lexikon*.

Bakgrund

Som nämnts arbetade Heckscher och hans ekonomisk-historiska institut för att etablera ekonomisk historia som självständig disciplin vid de svenska universiteten och högskolorna. Det fanns sålunda 1938 långt gångna planer på att inrätta en professur i ekonomisk historia i Lund, och då arbetade Heckscher hårt för att hans kollega Arthur Montgomery skulle få tjänsten.⁵ Historikerna krävde dock att den skulle omfatta ekonomisk och social historia vilket Heckscher motsatte sig. Därmed föll frågan den gången.⁶ Här kan noteras att diskussionen gällde inrättandet av en tjänst men det förefaller som att inga frågor restes rörande tillgång på kandidater för tjänsten utöver Montgomery.

Så småningom kom frågan om ekonomisk historia som självständigt ämne vid universiteten, alltså Uppsala och Lund, samt vid Göteborgs högskola upp igen.⁷ Den behandlades i ett par statliga utredningar.⁸ I första hand var det Heckscher som arbetade för detta medan historikerna – försiktigt uttryckt – var tveksamma. Frågan ledde till intensiva debatter även i dagspressen där Erik Lönnroth förde historikernas talan mot Heckscher angående ämnets framtida karaktär och institutionsplacering.⁹ Historikerna insåg att ämnet var på väg att etableras och deras argumentationslinje blev att ekonomisk historia skulle utgöra en del av den historiska disciplinen. Det hela ledde till att riksdagen 1947 beslutade att tre preceptorat i ekonomisk historia skulle inrättas, ett i Uppsala, ett i Lund och ett i Göteborg. Stockholm hade en särställning genom Heckschers redan tidigare etablerade samarbete med högskolan. Resultatet blev att en ny professur i ekonomisk historia skulle inrättas där eftersom Heckscher gått i pension. De tre preceptoraten skulle ha viss anknytning till historieämnet men ändå ha en särställning. Snart blev emellertid ekonomisk historia en helt självständig disciplin med egen institution vid alla lärosätena och senare omvandlades preceptoraten till professurer. När sedan Umeå universitet bildades inrättades också där en professur i ekonomisk historia 1966.

Heckschers verksamhet

Eli Heckscher (1879-1952) måste tillmätas en central betydelse för etableringen av ekonomisk historia i Sverige. Redan i början av förra seklet intresserade han sig för ekonomisk historia och

---

⁵ Hasselberg (2006) hävdar att spelet kring denna professur var det viktigaste momentet i tillkomsten av ekonomisk historia som självständigt ämne.

⁶ Hasselberg (2006), s 148ff. Värt att notera är att ekonomisk-historiker senare ansåg att social historia föll under ämnet ekonomisk och social historia. Se till exempel titeln på Bjurlings introduktionsbok, Bjurling (1966).

⁷ Om skeendet i stort, se Hettne (1980).

⁸ SOU 1946:74 *Betänkande angående socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m.m.* och SOU 1946:81 *1945 års universitetsberedning.*

⁹ *Dagens Nyheter* 1 april 1947.

hans doktorsavhandling från 1907 är ett exempel på detta. 1909 blev han professor i nationalekonomi med statistik vid Handelshögskolan i Stockholm och gjorde flera bemärkta insatser som nationalekonom. De facto ägnade han emellertid en stor del av sin verksamhet åt ekonomisk historia. 1929 fick han en personlig professur i detta ämne och blev då föreståndare för Ekonomisk-historiska institutet vid handelshögskolan. Institutet blev snart en gemensam angelägenhet för handelshögskolan och Stockholms högskola (som sedermera blev universitet). I första hand ägnade han sig åt forskning och författarskap. Hans bibliografi omfattar 1148 arbeten¹⁰ Bland hans mera omfattande och centrala arbeten kan nämnas *Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa, Merkantilismen och Industrialismen*.

Den typ av ekonomisk historia som Heckscher representerade var att använda historisk metod på ekonomiskt material men med en klar teoretisk infallsvinkel, i första hand med utgångspunkt från neoklassisk ekonomisk teori. Det betydde att han kunde höja sig över det rena fastställandet och återgivandet av fakta och i stället se skeendet i ett teoretiskt och logiskt sammanhang. Han hade skrivit en första uppsats med metodologisk karaktär redan 1904, *Ekonomisk historia. Några antydningar*. Sedan duggade uppsatser och böcker i ämnet tätt. Ett senare, mycket viktigt exempel är från 1929, *A plea for Theory in Economic History*, där han gav uttryck för en uppfattning som för sin tid var mycket avancerad, nämligen att ingen ekonomisk historia värd namnet är möjlig utan ekonomisk teori. Heckschers uppfattning har karakteriserats som ”att den ekonomiska teorien måste vara den ekonomiska historiens slagruta och statistiken dess ryggrad”.¹¹

Han hade dock lite svårt i umgänget med andra människor: ”he had problems cooperating with other people. This was an integral part of his personality.”¹² Han sägs i yngre dagar ha varit arrogant och han beskyldes av Gunnar Myrdal för att till och med ”brista i intellektuell redlighet” och av Bertil Ohlin för att av sin ”polemiska läggning understundom förmås till mindre ärliga saker”.¹³ Heckscher hade också mycket stränga krav på sina elever och han kunde vara sarkastisk och till och med avvisande.¹⁴

Heckscher tycks dock på det hela taget ha varit en uppskattad lärare och seminarieledare särskilt under sin tid som professor i nationalekonomi, då han också hade många elever. Efter att han fått sin forskningsprofessur i ekonomisk historia minskade hans undervisning. Han hade

---

¹⁰ *Eli F. Heckschers bibliografi 1897-1949* (1950).

¹¹ Utterström (1982), s 6.

¹² Lundahl (2015), s 148.

¹³ Carlson (1988), s 13.

¹⁴ Henriksson (1990), s 170, se även Utterström (1982), s 12.

visserligen ett antal deltagare på sina seminarier¹⁵ men likväl var det ytterst få elever som siktade mot högre tjänster i ämnet. Detta kan ha berott på hans personlighet och stränga krav men också på dåliga framtidsutsikter för disputerade ekonomisk-historiker. ”Erik Lönnroth hävdade något sarkastiskt att Heckscher sammantaget endast hade tre lärjungar: ’docenten, licentiaten och kandidaten’, d v s Ernst Söderlund, Gustaf Utterström och Kurt Samuelsson.”¹⁶ Tilläggas kan att ingen av dessa var särskilt starkt ekonomisk-teoretiskt orienterad. Det ringa antalet kan också ses i serien *Skrifter utgivna av Ekonomisk-historiska institutet*. Sådana skriftserier är vanliga vid institutioner och de inkluderar doktorsavhandlingar som publicerats där. Serien vid ekonomisk-historiska institutet består av totalt tre skrifter, varav två har direkt samband med Heckscher. Den första är *Eli F. Heckschers bibliografi* och den andra är Samuelsson (1951). Den tredje, Fritz (1967), publicerades långt efter Heckschers död. Samuelsson anger Heckscher och Ernst Söderlund som lärare.¹⁷ Han ägnade sig sedan åt andra sysselsättningar än forskning i ekonomisk historia.

Tillsättningen av tjänsterna

Tillsättningen av de tre preceptoraten och professuren i Stockholm var ”den första större inventeringen av svenskt ekonomisk-historiskt kunnande [som] kan sägas ha ägt rum.”¹⁸ Det fanns dock en viss medvetenhet om att det rådde brist på möjliga sökande vilket visas av följande: ”Professurer i historia, särskilt ekonomisk historia, behövas vid alla dessa tre lärosäten, främst i Lund och Göteborg på grund av de långa avstånden till Stockholm, men på grund av brist på kompetenta sökande vill beredningen ej förorda, att dessa tre professurer inrättas omedelbart. /---/ Sex à nio år efter preceptoratens inrättande böra dessa emellertid enligt beredningens mening omvandlas till professurer.”¹⁹

Att antalet kandidater som ansåg sig vara ekonomisk-historiker i någon mening och möjliga att komma ifråga för de aktuella tjänsterna var litet visade sig i att totalt endast fem personer anmälde sig som sökande till en eller flera av de fyra tjänsterna. Det var docenterna Artur Attman (f 1910), Göteborg, Oscar Bjurling (f 1907), Lund, Karl-Gustaf Hildebrand (f 1911), Uppsala, Ernst Söderlund (f 1903), Stockholm och läroverksadjunkten Tom Söderberg (f

---

¹⁵ Utterström (1982), s 20.

¹⁶ Hasselberg (2007), s 138.

¹⁷ Samuelsson (1951).

¹⁸ Hettne (1980), s 47.

¹⁹ SOU 1946:81 s 79f.

1900).²⁰ Av dessa var två, Attman och Bjurling, utbildade i Lund, två, Söderlund och Söderberg, i Stockholm, och en, Hildebrand, i Uppsala. Samtliga hade sin huvudsakliga utbildning i historia och Bjurling dessutom i nationalekonomi. Anmärkningsvärt är att Heckscher, som under lång tid arbetat hårt för att ämnet skulle bli en självständig disciplin, inte hade någon elev med den forskningsinriktning som han pläderat för, som deltog i konkurrensen. Den ekonomisk-historiska metod vari ekonomisk teori har en framträdande plats var alltså inte representerad bland de sökande. Dock var de fem kandidaternas bakgrund och forskningsprofil något olika.

Artur Attman var utbildad historiker och hans avhandling behandlade den ryska marknaden. Hans lärare var först professor Lauritz Weibull och, under avhandlingsstudierna, Sture Bolin.²¹ Omedelbart efter disputationen blev Attman docent i historia i Göteborg där Curt Weibull var professor.²² Tilläggas bör att Attman hade ett betyg i nationalekonomi i sin grundexamen.

Bjurling var fil lic i nationalekonomi med betyg satt av professor Emil Sommarin. Denne influerade också valet av doktorsavhandlingsämne som gällde skånsk utrikes sjöfart 1660-1720.²³ Bjurling skrev emellertid sin avhandling i historia där han deltog i professorerna Gottfrid Carlssons och Sture Bolins seminarier.

Karl-Gustaf Hildebrand var historiker till professionen och utbildad i Uppsala med professorerna Georg Wittrock och, senare, Erland Hjärne som handledare.²⁴ Hans doktorsavhandling behandlade Falu stads historia och innebar ett visst närmande till ekonomisk historia.²⁵ Han var inte bevandrad i nationalekonomi och statistik.

Tom Söderberg var den äldste av de fem och hade disputerat redan 1932 på en avhandling om Stora Kopparberget.²⁶ Handledare var Sven Tunberg vid Stockholms högskola. Söderberg benämnde sig också ekonomisk historiker och uttryckte glädje över att ”få räkna mig till professor Heckschers lärjungekrets”.²⁷ Här kan tilläggas att han också studerat nationalekonomi.

---

²⁰ Söderberg blev sedermera läroverkslektor, *Svensk biografisk handbok* (1957), s 946.

²¹ Attman (1944).

²² Fritz (1992), s 9.

²³ Bjurling (1945).

²⁴ Hildebrand (1946), Förord.

²⁵ Hasselberg (2007), s 294ff.

²⁶ Söderberg (1932).

²⁷ Söderberg (1932), s X.

Ernst Söderlunds doktorsavhandling hade som ämne Stockholms hantverkarklass.²⁸ Han hade under lång tid haft professor Sven Tunberg, historiker vid Stockholms högskola, som handledare. ”Först sent”²⁹ blev han också Eli Heckschers lärjunge. Att märka är att han inte hade betyg i nationalekonomi och att han inte var avancerad när det gällde statistik. Han var utbildad till traditionell historiker³⁰ och hans ”koppling till Heckschers ekonomisk-teoretiska angreppssätt på den ekonomiska historien kan betecknas som relativt svag.”³¹ Detta visas till exempel av hans nekrolog över Heckscher i *Scandinavian Economic History Review*. Där nämns begrepp som teori och teoretisk över huvud taget inte utan Heckscher framställs närmast som traditionell historiker.³² Typisk för Söderlunds uppfattning är en uppsats som publicerades 1957, *Den ekonomiska historien som hjälpvvetenskap*, som närmast kan ses som en degradering av ämnet och där han snarast menade att man bör avstå från att använda teori.³³ Söderlund har trots det – något paradoxalt – karakteriserats som ”Heckschers första och främsta doktorand och den som han längre fram helst ville se som sin efterträdare.”³⁴

Vid tre av lärosätena följdes traditionella tillsättningsförfaranden. Som sökande till preceptoratet i Uppsala anmälde sig Bjurling, Hildebrand och Söderberg. Bjurling återtog senare sin ansökan. I Lund anmälde sig samma sökande men Hildebrand återtog sedan sin ansökan. Sökande till professuren i Stockholm var Attman, Bjurling, Söderlund och Söderberg.

Som sakkunniga i Uppsala utsågs i november 1947 riksarkivarien Bertil Boëthius, professor Artur Montgomery, båda Stockholm, och professor Sture Bolin, Lund. Boëthius och Montgomery samarbetade nära med Eli Heckscher inom Ekonomisk-historiska forskningsinstitutet och de var väl bekanta med ekonomisk historia. Emellertid avsåde de sig snabbt uppdraget och i stället utsågs professorerna Eli Heckscher och Erik Lönnroth. Därmed blev sakkunnigkonstellationen densamma som i Lund där den utsågs ungefär samtidigt. Bolin och Lönnroth var historiker och hade som ovan framgått behandlat ämnen av ekonomisk-historisk art medan Heckscher var en ren ekonomisk-historiker. För bedömning av de sökande till professuren i Stockholm utsågs professor Eli Heckscher samt professorerna Wilhelm Keilhau, Oslo och Arthur Montgomery, Stockholm. Keilhau var ”professor i sosialøkonomi med

---

²⁸ Söderlund (1943).

²⁹ Söderlund (1943), sVII.

³⁰ Olsson (1996), s 206.

³¹ Hasselberg (2007), s 302.

³² Söderlund (1953).

³³ Söderlund (1957).

³⁴ Utterström (1982), s 21.

vekt på økonomisk historie”³⁵ och Montgomery var professor i nationalekonomi med ekonomisk och social historia vid Handelshögskolan i Stockholm. Detta innebar att för professuren blev tre ekonomi-historiker sakkunniga och för preceptoraten två historiker av traditionellt snitt och en ekonomisk historiker.

I Uppsala behandlades tillsättningsärendet i Humanistiska sektionen den 29 oktober 1948 och i Lund av Humanistiska sektionen den 5 november 1948. Professuren i Stockholm behandlades av Stockholms högskolas humanistiska fakultet den 30 september 1949 och av dess lärarråd den 15 oktober samma år.

Vid den icke-statliga Göteborgs högskola fick tillsättningen av preceptoratet en annan karaktär än vid de båda statsuniversiteterna. Redan när proceduren började den första juli 1949 blev Attman tillförordnad på tjänsten. Under hösten bereddes sedan ärendet så att ett kallelseförfarande kunde användas. Som sakkunniga förordnades professorerna Heckscher och Lönnroth samt Curt Weibull, Göteborg. De förklarade Attman kompetent och 19 december kallades han till tjänsten. Tilläggas kan att precepturen omvandlades till professur 1954 och att Ernst Söderlund och Curt Weibull då var sakkunniga.³⁶

När tillsättningsprocesserna hade kommit till ett slut hade de tre preceptoraten och professuren fått innehavare. Preceptor i Uppsala blev Karl-Gustaf Hildebrand, i Lund Oscar Bjurling och i Göteborg, Artur Attman. Professor i Stockholm blev Ernst Söderlund. I samtliga fall blev sökande från det egna lärosätet tjänsteinnehavare. Ett antal år senare blev preceptorerna utnämnda till professorer. Därmed var den första svenska professorskretsen i ekonomisk historia konstituerad.

De sakkunnigas utsagor om ämnet och de sökandes ämnesmässiga inriktning

Heckscher hade som framgång en klar definition av ämnet ekonomisk historia och dess metodologi. I sitt sakkunnigutlåtande till preceptoraten i Uppsala och Lund citerade han departementschefen (s 2) som betonade följande: ”Jag förutsätter därvid, att innehavarna av dessa befattningar skola äga nödiga insikter, förutom i historia, jämväl i nationalekonomi”. Vid bedömningen av de enskilda sökandena gjorde han ett par viktiga uttalanden av generell natur om den ekonomiska historien. Om Bjurling sades att dennes ”största tillgång som vetenskapsman /...är hans/ förmåga att låta ett statistiskt material kasta ljus över företeelser

---

³⁵ *NORSK BIOGRAFISK LEKSIKON*, https://nbl.sn1.no/Wilhelm_Keilhau.

³⁶ Nilsson (1996), s 66f.

som det ej direkt återger; en sådan förmåga är särskilt värdefull för en ekonomisk historiker” (s 4). Detta återkommer också i utlåtandet för Stockholmsprofessuren (s 10).

Att Bjurlings produktion höll sig inom den ekonomiska historien framhölls men också att han ”visat mer av förtrogenhet med och framför allt intresse för statistisk behandling än av fördjupade nationalekonomiska problemställningar. Några historiska skrifter utanför den ekonomiska historiens område har han ej publicerat” (s 4). Hans skicklighet i den statistiska behandlingen hindrade dock inte att vissa felaktigheter påtalades. Han visar i avhandlingen ”skarpsinne och skicklighet i att utvinna resultat ur statistiskt material men ej motsvarande förmåga att lägga upp en undersökning efter större linjer” (s 5f). Bjurlings föreläsningsförmåga imponerade inte på Heckscher.

På tal om Hildebrand framhölls: ”Men just ekonomisk-historisk vetenskap kräver /.../ studium av ett sammanhang som /.../ varit dolt för de handlande personerna själva. /---en/ parallell erbjuder en zoolog som rent morfologiskt beskriver djurvärlden men ej söker komma de krafter på spåren som varit bestämmande för dess karaktär. Vad som saknas är alltså ekonomisk teori.” Han har ”i olika former funnit uttryck för mycket vidsträckta och mångsidiga intressen; men de ha icke sträckt sig till det ekonomiska området” (s 9). Det egentligen enda arbetet som är ekonomisk-historiskt är avhandlingen om Falu stad. ”De ovanliga förtjänster som utmärka docenten Hildebrands arbete ha otvivelaktigt värde ur ekonomisk-historisk synpunkt, fastän de äro ännu viktigare för andra slag av historisk framställning” (s 8). ”Det är alltså tydligt, att docenten Hildebrand icke i någon form har visat prov på de villkor för innehav av preceptorat i ekonomisk historia fordrade insikterna i nationalekonomi” (s 16). Sammanfattningsvis var Heckschers uppfattning om Hildebrands förmåga mycket hög när det gällde allmän historia men i fråga om ekonomisk historia var tveksamheten stor.

Om Söderberg menar Heckscher: ”Dr Söderbergs ekonomisk-historiska produktion är större och framför allt mer mångsidig än hans båda medsökandes” (s 10). Dock finns också negativa synpunkter och de gäller särskilt doktorsavhandlingen: ”Men en mogen vetenskaplig produkt är avhandlingen obetingat icke, och dess stora svaghet i fråga om förmåga att klart och ordnat framlägga resultatet förklaras ej av uppgiftens svårighet” (s 11). Heckscher anser ”att dr Söderbergs produktion har tillfört vår kännedom om Sveriges ekonomiska historia många nya bidrag och att den efter gradualavhandlingen ej givit anledning till viktigare invändningar” (s 13). Kritiken av avhandlingen var alltså allvarlig men Söderbergs senare produktion ansåg Heckscher mera acceptabel liksom att han var mera mångsidig än Bjurling. Därtill kommer att

”Dr Söderbergs ekonomiska insikter /.../ synas /.../ motsvara de måttliga anspråk som föreskrifterna kunna antagas innebära och jag måste därför tillerkänna honom kompetens i detta hänseende” (s 15).

Resultatet av Heckschers granskning blev: ”Ifråga om vetenskaplig produktion på det ekonomisk-historiska området måste samtliga sökande tillerkännas kompetens, enligt ordningen Hildebrand – Söderberg – Bjurling, med betydligt avstånd mellan alla tre. Insikter i historia ha de också alla lagt i dagen. Insikter i nationalekonomi har däremot på intet sätt visats av docenten Hildebrand. I fråga om förmåga att meddela vetenskaplig undervisning står däremot den sistnämnde ovanligt högt, medan de två övriga ej kunna anses fylla måttet” (s 17f). Heckscher fann därmed vid en totalbedömning att ingen av de sökande till preceptoraten i Lund och Uppsala var kompetent för tjänsten i fråga, främst beroende på brister i undervisningsförmåga. Dessa tjänster i den disciplin som han kämpat så hårt för att få till stånd hade alltså enligt honom inga helt kompetenta presumtiva innehavare.

I sitt utlåtande för preceptoraten i Uppsala och Lund noterade Bolin att Söderbergs produktion ”till sin huvuddel faller inom den ekonomiska historien” (s 2) och att en del av arbetet ”är av otvivelaktig och mycket stor ekonomisk-historisk betydelse” (s 4). Lite senare karakteriserades Söderberg som att ”han har visat stor förmåga att samla ett rikt material och på dess grund uppbygga en väldokumenterad ekonomisk-historisk framställning” (s 7). Detta antyder en klassisk historisk metod applicerad på ekonomiskt material. Naturligtvis använde Bolin ofta begreppet ekonomisk-historisk men någon närmare definition av det slag som förekom hos Heckscher gavs inte. Bolin tycks alltså ha haft en annan uppfattning än Heckscher om ekonomisk-historisk metod som i hans värld snarast var en del av den historiska. Vad kombinationen ”insikter, förutom i historia, jämväl i nationalekonomi” innebar i praktiken lämnades alltså därhän. Bolin satte Bjurling främst följd av Söderberg och sist (med största tvekan) Hildebrand.

Lönnroth nämner också ofta ekonomisk historia till exempel att Söderberg har ”förmåga att teckna en ekonomisk-historisk miljö” (det gäller Olofströms bruk 1735-1935) (s 4). Söderberg karakteriseras som ”en mångsidig och mycket produktiv ekonomisk historiker” (s 5). Bjurling sägs vara ”både nationalekonom och historiker” med en omfattande ekonomisk-historisk produktion (s 10f). Hildebrand framträder i sin doktorsavhandling som en mogen och välskolad ekonomisk historiker (s 12). Han ”har inga examensbetyg i nationalekonomi, men hans behandling av ekonomisk historiska problem visar /.../ den nationalekonomiska insikt, som

kräves för befattningen” (s 13). Liksom hos Bolin finns inga definitioner av det Heckscherska slaget. Lönnroth satte Hildebrand främst följd av Bjurling och därefter Söderberg.

Behandlingen av frågan i Humanistiska sektionen i Uppsala den 29 oktober 1948 är protokollförd på ett utförligt sätt. Några definitionsfrågor avseende ekonomisk historia utöver vad de sakkunniga tagit upp diskuterades dock inte enligt protokollet. Eftersom departementschefen betonat att insikter i såväl historia som nationalekonomi krävdes för tjänsten hade en nationalekonom, professor Erik Lindahl, anmodats att yttra sig över Hildebrands och Söderbergs kompetens i nationalekonomi och hans utlåtande är bifogat protokollet. Han menade liksom Heckscher och Lönnroth att betyg inte är nödvändigt ”om sökandes vetenskapliga författarskap klart utvisar förtrogenhet med nationalekonomiska frågeställningar och metoder.” (s 4) Lindahl kom i motsats till Lönnroth fram till att ”Hildebrand *icke* visat sig äga de insikter i nationalekonomi, som i departementschefens yttrande uttryckligen angivits vara förutsättningen för kompetens för preceptorat i ekonomisk historia” (s 4f). Söderbergs kompetens i detta hänseende ansågs däremot klar. Dock diskuterades inte heller här hur kombinationen historia och nationalekonomi skulle kunna se ut. Hildebrand sattes sedan främst av en stor majoritet, men en utnämning till preceptor fick anstå till 1951 för att han skulle få tillfälle att kvalificera sig i nationalekonomi.³⁷ Till dess var han tillförordnad på tjänsten.

I Lund protokollfördes befordringsärendet också på ett omfattande sätt i Humanistiska sektionen den 5 november 1948. I sedvanlig ordning finns kortare eller längre yttranden från ledamöterna men vad beträffar ämnets karaktär och metod är liksom i Uppsala de redovisade uppfattningarna få. Egentligen finns bara en, nämligen från Johan Åkerman, professor i nationalekonomi. ”Man måste understryka, att ingen av de sökande är i besittning av vetenskapliga kvalifikationer avseende forskningens resultat under innevarande århundrade. Då ämnet ekonomisk historia med all rätt lägger tonvikten på ordet historia och avser klarläggande av ett förindustriellt skeende, anser jag för min del att bristen på nationalekonomiska insikter i strängare mening icke kan betraktas som diskvalificerande. I anslutning till prof. Bolin och prof. Lönnroth finner jag nöjaktig behärskning av den ekonomiska historiens metodik avgörande i detta sammanhang.” Här skall tilläggas att yttrandet är väl förankrat i Åkermans allmänna uppfattning om ekonomisk teori och ekonomisk historia. ”Få ekonomiska historiker ha uppfattat ekonomisk historia som något annat än en tillämpning av historisk metod på

---

³⁷ Hettne (1980), s 45f. Här kan tilläggas att Hildebrand fick tillfälle att visa sitt nyförvärvade kunnande i nationalekonomi i en uppsats i *Ekonomisk tidskrift*, Hildebrand (1951).

ekonomiskt material. Några och bland dem främst Heckscher ha sökt utnyttja den klassiska ekonomiska teorien vid tydningen av ekonomiska, speciellt förindustriella, förlopp.”³⁸ Här skall tilläggas att Bjurling sattes främst av samtliga ledamöter.

Heckscher var som framgått också sakkunnig vid tillsättningen av professuren i Stockholm. I fråga om bedömningen av Bjurling och Söderberg hänvisade han till sitt yttrande angående preceptoraten och han fann nu att Bjurling hade knapp kompetens och att Söderberg hade kompetens för professuren.

I Heckschers bedömning av Attmans produktion gjordes ett antal uttalanden av betydelse för hur han såg på ekonomisk historia. Först konstateras att ett stort källmaterial använts och att det föranlett långa beskrivningar av förlopp. ”Framställningen utgör en mycket detaljerad redogörelse för den roll som striden om de ryska varornas utfart över olika östbaltiska hamnar spelade för de olika makternas allmänna politik under den närmast behandlade perioden men delvis också därutöver” (s 1f). Detta gör att Heckscher konstaterar: ”I själva verket gör man författarens avhandling mest rättvisa genom att uppfatta den som politiskt historisk” (s 2). Nu är det emellertid fråga om ”kompetens till professur i ett annat ämne, nämligen ekonomisk historia” (s 2) och då är frågan ”om uppläggningsen är lycklig ur ekonomisk-historisk synpunkt. /---/ Den vidlyftighet varmed förloppet framställes kan icke anses motiverad ur dess eller de refererade inläggens ekonomiska halt; det är fråga om något ur ekonomisk synpunkt ganska enkelt.” Den ”ekonomisk-historiska synpunkten skulle ha föranlett helt andra frågor på materialet än som nu ha ställts” (s 3). Det sägs också ”att man ingenting hade fått veta om företeelsernas ’reella’ innebörd ur ekonomisk synpunkt. På denna principiellt centrala punkt har problemställningen tydligen icke ens varit författaren medveten” (s 4). Senare heter det på tal om hur behandlingen av hur växlar användes i internationell handel att ”docenten Attmans behandling av problemet, [visar] att han står främmande för den internationella handelsmekanism och att detta tyvärr har låtit det ekonomisk-historiskt viktigaste och värdefullaste partiet i hans avhandling sluta i vad som ej kan kallas annat än en felkonstruktion” (s 7).

Sammanfattningsvis blir bedömningen: ”Svagheter i hans produktion kunna nästan helt och hållet föras tillbaka till brist på ekonomisk-historisk skolning, och att den bristen är viktig i fråga om en professur i ekonomisk historia behöver ej sägas. /---/ Jag tillåter mig emellertid uttala förhoppningen, att docenten Attman skall vara beredd att komplettera sin utbildning i den antydda riktningen, så mycket hellre som han borde ha en utgångspunkt för detta i sina tidigare

---

³⁸ Åkerman (1944), s 323.

nationalekonomiska studier” (s 9). Här bör tilläggas att Attmans allmänna skicklighet i källkritik och goda förmåga som föreläsare gör att Heckscher förklarar honom kompetent för professuren.

Om Söderlund säger Heckscher att ”författaren i alla de delar som gälla den ekonomiska sidan ställer ekonomiska problem och söker lösa dem. Det är påfallande, att den ende bland de sökande som icke har akademiskt betyg i nationalekonomi är den som mer än de övriga strävar att göra sin behandling ekonomiskt orienterad” (s 22). Dock gäller att som ”fakultetsopponenten uppvisade bindande, att de statistiska resultaten icke alltid äro säkerställda och i vissa fall felaktiga. Detta utgör en viktig svaghet, men åtminstone i de fall jag kunnat kontrollera har de betytt felaktiga bevis för slutsatser som i sig själva varit riktiga”(s 22). Om en skrift som behandlar svensk statsskuld säger Heckscher: ”Orienteringen är erkännansvärt inriktad på ekonomisk verklighet, ej på yttre former; och genomgående har författaren i helt annan grad än icke blott han själv tidigare utan också hans medsökande inlåtit sig på ekonomiska analyser” (s 24). Heckschers gradering av de sökande blev Söderlund – Attman – Söderberg – Bjurling.

Keilhau konstaterar först om de sökande i Stockholm: ”De er alle sammen først og fremst historiske forskere /---/ [och] sterkest opptatt av detaljene, som de bare sjelden formår å føye inn i en større økonomisk, historisk eller ideologisk sammenheng” (s 1). Om Attman sägs: ”Men når det som her gjelder et professorat ikke i generell, men i økonomisk historie, må det være tillatt å peke på at avhandlingen ikke på noe punkt godtgjør særlig kjennskap til økonomisk teori” (s 4). Vad Attman säger om ”den rolle de edle metaller spilte for den russiske betalningsbalanse, irettelegger ikke kjennskap til generell pengeteori. Forfatteren er heller ikke nådd fram til en vurdering av hvorvidt den svenske baltiske handelspolitikk i den undersøkte periode kan karakteriseres som rasjonal ut fra rent nasjonaløkonomiske synspunkter” (s 4). Rangordningen av de sökande blev Söderlund – Attman – Bjurling/Söderberg.

Montgomery inleder sitt yttrande med några generella synpunkter. ”Avgränsningen av ekonomisk historia gentemot de näraliggande ämnena historia och nationalekonomi erbjuder utan tvivel vissa svårigheter. Under sådana omständigheter uppstår frågan i vad mån författarskap inom de nämnda båda ämnena skall räknas vederbörande till godo vid bedömande av hans kompetens i ekonomisk historia.” Detta är dock ett mindre problem i det aktuella fallet. ”Samtliga sökande har nämligen huvudsakligen sysslat med uppgifter som måste anses ligga inom den ekonomiska historien, även när, såsom fallet är med doktor Attmans huvudarbete, dessa forskningarna också betecknar en viktig insats på den politiska historiens område. Vad de publicerat av mera specifikt politisk-historisk eller nationalekonomisk karaktär är av så pass

begränsade betydelse att det inte i någon högre grad påverkar bedömningen av deras vetenskapliga kompetens” (s 1). Rangordningen av de sökande blev Söderlund – Attman – Bjurling/Söderberg.

Här kan tilläggas att när ytterligare en professur inrättades i Umeå 1966 kunde denna ha fått en innehavare i en ny generation ämnesföreträdare men så blev det inte. Istället utnämndes Gustaf Utterström (f 1911). Han tillhörde ålders- och utbildningsmässigt samma generation som de fyra övriga. Utterström hade börjat sin bana som historiker med professorerna Sven Tunberg och Nils Ahnlund som lärare. Hans doktorsavhandling behandlade jordbrukets arbetare och ingick i det ovan nämnda projektet *Arbetarklassens historia*. Han menade att Heckscher fick ”[a]vgörande betydelse för inriktningen av mina forskningar” och han nämner också Söderlund som ”en stimulerande lärare”.³⁹ Liksom Söderlund kan dock Utterström inte anses ha tillägnat sig Heckschers syn på ekonomisk-historisk metod.

Nationalekonomi och ekonomisk historia

Som ovan framgått är ekonomisk historia en disciplin som bygger såväl på historia som nationalekonomi, varför ekonomihistorikern måste ha kunskaper på båda fälten. Detta var man helt klar över när etableringen diskuterades på 1940-talet liksom tidigare. I propositionen som ledde till preceptoraten betonades till exempel: ”Utan nationalekonomiska insikter kan den ekonomisk-historiske forskaren icke få ett riktigt perspektiv på de samhällsekonomiska problemen.” Därtill diskuterades ämnets ställning: ”antingen kan ämnet anknytas till historien eller till nationalekonomien eller kan slutligen åt ämnet givas en självständig ställning.”⁴⁰ Det blev som framgått det sistnämnda. Emellertid skulle man mot denna bakgrund kunna förväntat sig ett stort intresse från nationalekonomernas sida för ämnets etablering men något sådant fanns inte. I stället dominerades som det föregående visat ekonomisk historias etablering och utveckling under en lång följd av år av historiker.

Svenska nationalekonomers syn på ekonomisk historia under perioden 1929-47 har tidigare behandlats av Bennich-Björkman (1985). Enligt henne visade de ett mycket lite intresse för Heckschers strävan att etablera ekonomisk historia och hon anger tre hypoteser, alltså möjliga förklaringar, till detta.

---

³⁹ Utterström (1957), Förord.

⁴⁰ *Kungl. Maj:ts proposition nr 272*, s 129.

Den första är att det skulle vara fråga om en teoretisk motsättning eftersom Heckscher var kritisk till Keynesianismen och Stockholmsskolan vilket ledde till att hans nationalekonomiska kontakter mer eller mindre upphörde på 1930-talet. Att Heckschers inställning i detta avseende hade en viss betydelse är fullt möjligt men att det skulle vara det enda skälet till det ringa intresset för hans strävanden är tveksamt.

Den andra förklaringen är att det skulle vara fråga om personliga konflikter. Som framgick ovan uppstod spänningar mellan Bertil Ohlin och Gunnar Myrdal, ledande yngre nationalekonomer, och Heckscher. Efter hand blev det också svårigheter i umgänget med andra, äldre nationalekonomer. Att detta skulle ha missgynnat strävandena i fråga om ekonomisk historia är naturligtvis möjligt men att det skulle varit helt avgörande är tveksamt.

Den tredje förklaringen är att det skulle vara fråga om en intressekollision mellan nationalekonomi och ekonomisk historia av liknande slag som den mellan historia och ekonomisk historia. Nationalekonomins ställning vid universiteten var inte stark. Det fanns endast ett par professurer vid universiteten och de tillhörde juridisk fakultet och var kombinerade med finansrätt. Detta ville man gärna ändra på genom att överföra ämnet till filosofisk fakultet och därmed slippa finansrätten. Etablering av ekonomisk historia misstänktes kunna försvåra detta. Ohlin och Myrdal som tillhörde riksdagen arbetade aktivt för en ändrad position för nationalekonomin. Under senare delen av 1940-talet fick de framgång och då minskade motståndet mot ekonomisk historia.

Det är sannolikt att samtliga tre hypoteser har inslag av vikt för förklaringen av nationalekonomernas inställning. Bennich-Björkman själv stannar för den tredje, om än med tvekan. Hon menar att det var av stor vikt att ämnets ställning säkrats genom det ovannämnda fakultetsbytet. Detta hindrar dock inte att också de övriga förklaringarna skulle ha betydelse.

Något som kan tillkomma är att nationalekonomins teoretiska inriktning ändrades. Ett viktigt inslag tidigare var influenser från den tyska historiska skolan som ledde till att mycket ekonomisk historia skrevs av ekonomerna. Genom de moderna strömningarna, inte minst keynesianismen, minskade intresset för historia och den ekonomiska teorin tog överhanden. Därmed lämnades fältet fritt för ekonomihistoriker att vidga sin verksamhet.

Nationalekonomer visade alltså lite intresse för tillkomsten av ekonomisk historia som särskild disciplin och de i fallet inblandade vid universitet och högskolor, främst fakultetsnämnderna, tycks inte ha vänt sig till dem i samband med tillsättningen av preceptoraten. Som ovan framgick blev nationalekonomer inte sakkunniga och det finns heller

inget som tyder på att detta diskuterades i samband med att sådana utsågs. Det enda agerandet från deras sida var i diskussionerna i fakulteterna i samband med tillsättningen. Men detta tycks inte ha varit särskilt aktivt och det enda fall där det kan ha spelat någon roll var när Erik Lindahl fick uppdraget att bedöma Hildebrands kunskaper i nationalekonomi. Passiviteten kontrasterar mot ämnets beskrivning i olika sammanhang nämligen att det skulle bestå av nationalekonomi och historia.⁴¹ Icke desto mindre fanns ju faktiskt professorer i nationalekonomi som skulle varit lämpade för uppgiften, kanske främst Torsten Gårdlund. När det gäller honom finns dessutom flera omständigheter som är av intresse i föreliggande sammanhang vilket gör en kort presentation lämplig.

Fallet Gårdlund

Torsten Gårdlund har alltid betecknats som nationalekonom: ”Gårdlund, Torsten, 1911–2003, nationalekonom, professor i nationalekonomi och bankvetenskap vid Handelshögskolan i Stockholm 1947–63 samt i internationell ekonomi vid Lunds universitet 1965–77.”⁴² Dock har om honom sagts: ”Sina främsta insatser gjorde han som ekonomisk historiker, essäist och biografisk författare.”⁴³

Hans grundutbildning⁴⁴ ägde rum vid Handelshögskolan, där han bland annat studerade nationalekonomi, och sedan vid Stockholms högskola där han fördjupade sig i detta ämne. Han var också amanuens i ämnet ett par år. Den lärare som gjorde djupast intryck på honom var Eli Heckscher vilket han återkom till i flera sammanhang senare. Han var till och med inneboende i Heckschers hem en längre tid.

Gårdlund blev licentiat i Nationalekonomi 1939 på sin publikation *Frankrikes väg: ekonomi och socialpolitik 1918-1938*.⁴⁵ Den har beskrivits som ”en grundlig och sakkunnig översikt över fransk ekonomi och politik under mellankrigstiden, särskilt folkfrontsregeringarnas politik under Leon Blums ledning”⁴⁶ och den kan knappast anses vara ett nationalekonomiskt

---

⁴¹ Att nationalekonomer inte hade (ville ha?) inflytande på ekonomisk historia märktes även när ämnet hade etablerats. 1952 kom nordiska ekonomisk-historiker, historiker och historiska geografer överens om att starta en gemensam tidskrift, *Scandinavian Economic History Review*. Ernst Söderlund blev redaktör och Artur Attman blev biträdande. Nationella medlemmar av redaktionen blev Astrid Friis, Danmark, Eino Jutikalla, Finland, och Johan Schreiner, medeltidshistoriker, Norge. Institutionen i Lund deltog inte utan började några år senare utge en egen tidskrift, *Economy and History*. Någon nationalekonom var inte inblandad i utgivningen av dessa tidskrifter. Om dem, se Glamann (2002) och Krantz/Nilsson (2002).

⁴² NE.

⁴³ Lundahl/Södersten (2009), baksidestext.

⁴⁴ Det följande om Gårdlunds liv och karriär är hämtat från Lundahl/Södersten (2009).

⁴⁵ Stockholm: Tiden, 1939.

⁴⁶ Lundahl/Södersten (2009), s 26.

arbete med en omfattande teoretisk behandling av ämnet. Han disputerade 1942 på avhandlingen *Industrialismens samhälle*, en omfattande deskriptiv framställning av Sveriges industrialisering under 1800-talets andra hälft.

Gårdlunds doktorsavhandling beskrivs som ”en komplicerad och mångfacetterad, nästan kalejdoskopisk, bok.”⁴⁷ Den var dock inte i något hänseende teoretisk. Opponenten, Karin Kock, inte bara uppmärksammade detta utan gjorde det till den väsentligaste kritiken. När det gäller maskintekniken och dess genombrott i industrin frågar opponenten: ”När genombrottet äntligen kom, vilka voro då de drivande krafterna i utvecklingen? Kan man konstatera en periodicitet i industrialiseringsprocessen, som har samband med konjunkturutvecklingen och i så fall är denna periodicitet olika i olika industrigrenar?” Dessa och andra frågor gällande orsakssammanhang behandlas i stort sett inte alls i avhandlingen. Författaren ”snuddar vid dem då och då men samlar inte framställningen kring dem som centrala problem.” Vidare gäller att man ”saknar den analys som ger läsaren en föreställning om orsakssammanhangen och en helhetsbild av förloppet.”⁴⁸ Gårdlund svarade på recensionen med en artikel med titeln *Ekonometrisk och ekonomisk historia* i följande nummer av tidskriften – varvid han med ekonometrisk menar något helt annat än som avses med termen idag. Det är fråga om det som Kock stod för i sin recension, att kvantitativt behandla ämnet där detta är möjligt och att med hjälp av ekonomisk teori analysera förlopp och orsakssammanhang. Mot detta ställer Gårdlund, vilken som nämnts betraktas som nationalekonom, följande i ett svar som var tämligen respektlöst i tonen⁴⁹: ”Själv föredrar jag att arbeta med gängse historisk metod, även när dess resultat måste bli mindre lysande.”⁵⁰ Kocks replik på Gårdlunds svar var kortfattad och avslöjade att hon var förnärmad. Hon gjorde emellertid ett par viktiga uttalanden. På tal om de ekonomisk-historiska och nationalekonomiska forskningsmetoderna konstaterar hon: ”Deskription och analys äro lika viktiga beståndsdelar i båda forskningsmetoderna, åtminstone har Gårdlunds egen lärare, Eli Heckscher, genom sin forskargärning visat analysens betydelse för den ekonomiska historien.” Gårdlund framstår alltså knappast alls som en ekonomisk historiker i Heckschers anda.

Lundahl/Söderstens påstående att ”Gårdlund klarade sig tämligen helskinnad ur denna polemik”⁵¹ kan verkligen ifrågasättas. Det hela framstår som en diskussion mellan å ena sidan

---

⁴⁷ Lundahl/Södersten (2009), s 38.

⁴⁸ Kock (1942), s 289.

⁴⁹ Karakteristiken finns hos Lundahl/Södersten (2009), s 39.

⁵⁰ Gårdlund (1943), s 63.

⁵¹ Lundahl/Södersten (2009), s 39.

en nationalekonom, Karin Kock, med en klar uppfattning om teori och metod och å andra sidan en närmast ”gammaldags” historiker. Diskussionen har stora likheter med senare meningsutbyten mellan ekonomihistoriker, inte minst Heckscher, och historiker⁵². Påståendet att Gårdlund ”är tveklöst en av dem som väl förvaltade arvet från Eli Heckscher och våra andra framstående ekonomihistoriker [sic!], även om han, något förvånande, eftersom han var just Heckschers elev, inte använde sig av någon ekonomisk teori i boken”⁵³ kan alltså ifrågasättas.

Gårdlund sökte ett par år efter disputationen en professur och det ”var självklart att det var en professur i nationalekonomi och inte i ekonomisk historia.”⁵⁴ Det bör då tilläggas att självklarheten framgår av att det vid denna tid inte fanns några professurer i Sverige – utöver Heckschers – i ekonomisk historia, inte i ämnets behandling. Den sökta professuren fanns vid Handelshögskolan i Stockholm.⁵⁵ Kvarstående sökande var Gårdlund och Anders Östlind efter att Tord Palander och Karin Kock dragit tillbaka sina ansökningar. De sakkunniga var ljumma i sin inställning. Erik Lundberg⁵⁶ betonade Gårdlunds ovilja att analysera orsakssammanhang och använda ekonomisk teori men menade att han ändå hade gjort betydelsefulla ekonomisk-historiska ansatser. Ingvar Wedervang⁵⁷ hade samma uppfattning och karakteriserade Gårdlund som en ekonomisk-historisk forskare. Artur Montgomery var också kritisk mot frånvaron av orsaksanalys men konstaterade att det var fråga om en skicklig ekonomisk-historiker. Slutresultatet blev att Gårdlund fick professuren men det kan tilläggas att Erik Lundberg var tveksam till en kompetensförklaring.

Därmed kan konstateras att det faktiskt fanns en professor i nationalekonomi som var mycket kunnig i ekonomisk historia och som mycket väl skulle kunna ha varit sakkunnig vid tillsättningen av de ekonomisk-historiska tjänsterna. Inget tyder dock på att detta aktualiserades.

En nordisk utblick

Ekonomisk historia blev en disciplin av betydelse inte bara i Sverige utan också internationellt under 1900-talet men skeendet i olika länder var olika, inte minst beroende på organisatoriska

---

⁵² Se till exempel Heckscher (1947), Olsen (1947-49) och Friis (1947-49).

⁵³ Lundahl/Södersten (2009), s 39.

⁵⁴ Lundahl/Södersten (2009), s 40.

⁵⁵ Det följande om professuren är hämtat från Lundahl/Södersten (2009), s 40ff.

⁵⁶ Professor i nationalekonomi vid Stockholms högskola.

⁵⁷ Professor i statistik och nationalekonomi vid Norges handelshøyskole i Bergen.

och institutionella förhållanden.⁵⁸ Också Sverige präglades av speciella omständigheter vilket en jämförelse med andra nordiska länder kan visa.

Danmark

Liksom i andra länder skrevs ekonomisk historia i Danmark länge av professorer i nationalekonomi. ”Et stort flertal af nationaløkonomiens professorer kombinerede økonomisk teori med betydelige deskriptive indsatser”. ”De skrev også i høj grad om økonomiske historiske emner”.⁵⁹ Det fanns emellertid ytterst få professorstjänster i nationalekonomi och liksom i andra länder bedrev innehavarna sitt arbete hemma. Tjänstelokaler fanns inte förrän långt fram i tiden.

1927 ändrades situationen något. ”Institutet for Historie og Samfundsøkonomi” inrättades där bland annat nationalekonomi och historia ingick. Någon integration mellan ämnena blev det emellertid inte. I stället tycks de ha arbetat var för sig. Ett exempel⁶⁰ på historikers ämnesbundenhet är reaktionen från Aksel Nielsen och Astrid Fries på en artikel av Eli Heckscher, *Økonomisk Historie og dens grænsvetenskaber*, i svensk *Historisk tidskrift* 1947. Heckscher argumenterade där för ekonomisk historia som en självständig disciplin och gav exempel från Niensens och Friis författarskap på bristen på integration mellan ekonomi och historia.. De båda danska historikerna svarade ”ganske aggressivt. Albert Olsen har adskillige udfald mod økonomerne og kan slet ikke acceptere Heckschers argumenter for økonomisk historie som selvstændig disciplin præget også af nationaløkonomisk teori.” Tilläggas bör att 1958 lades Institutet for Historie og Samfundsøkonomi ned och i stället upprättades tre moderna institutioner, Økonomisk Institut, Historisk Institut og Institut for Statskundskab og Samtidshistorie. 1967 bildades sedan ett ”økonomisk-historisk institutt” men efter några år knöts det till humanistisk fakultet och 1992 blev det överfört till Historisk Institut.⁶¹

Detta betydde inte att ekonomisk historia försvann från Danmark. I Odense hade en livaktig ekonomisk-historisk forskning uppstått kring Hans Christian Johansen, dock inte med ett eget institut och i Århus bedrevs liknande forskning i Erhvervsarkivet. Ekonomisk-historisk forskning kom också igång vid Økonomisk Institut i Köpenhamn. Dock kan som helhet konstateras att en utveckling snarlik den i Sverige var det inte.

---

⁵⁸ För en allmän genomgång av ämnets utveckling internationellt se Hettne (1980), kap 1.

⁵⁹ Kærgård (1989), s 388.

⁶⁰ Exemplet hämtat från Kærgård (1989), s 389.

⁶¹ Kærgård, (2012), s 5.

Att det råder olika uppfattningar i Danmark om ämnet ekonomisk historia och dess karaktär visar en diskussion omkring 1990. Den inleddes med att en nationalekonom med stort intresse för ekonomisk historia, Niels Kærgård, med inspiration från en bok av Gunnar Viby Mogensen (1987) diskuterar om det är ”en tvärfaglig kombination af økonomi og historie” vilket han tidigare antytt i en uppsats eller om det har ”karakter af en selvstændig fagdisciplin”.⁶² Det senare hävdades av ekonomisk-historikern Carl-Axel Nilsson (1991) och nationalekonomen Jørn Peter Christensen (1991). Kærgård ser i stället den vetenskapliga utvecklingen som en fortgående specialisering: ”Når man ser på økonomi og historie, vil der således være en kæde fra historikeren, der roder med kilderne, over statistikerne, der sammenfatter disse i tabeller, og økonomen, analyserer tabellerne, til teoretikeren, der søger at destillere det hele ned til en ren matematisk model. /---/ Hvilke led i denne kæde, man så kalder økonomisk historie, er for mig mindre afgørende.”⁶³

Finland

”Nearly all economics research was historical before the 1950s, and practically all professors of economics were actually historians by training”.⁶⁴ Detta understryks också av Heimer Björkqvist i hans stora arbete om den nationalekonomiska vetenskapen i Finland före 1918: “Kännetecknande för nationalekonomins utveckling i Finland under den tid det här är fråga om var det historiska synsättets dominans. Den historiska skolan har klandrats för teorifattigdom. En abstrakt nationalekonomisk teori var också främmande.”⁶⁵

Dock fanns nationalekonomer som var både ekonomer och historiker. Ett exempel är Hugo Pipping.⁶⁶ Han studerade inte historia utan kom direkt till nationalekonomin där han efter vederbörlig doktorsutbildning gjorde karriär. Det är emellertid att märka att hans doktorsavhandling hade en historisk karaktär, den behandlade myntreformen 1865, och att även mycket av hans senare produktion hade historisk inriktning. Ett exempel av något senare slag är Heimer Björkqvist, som disputerade i nationalekonomi 1953 på en avhandling om guldmyntfotens införande i Finland 1877-78.⁶⁷ Han blev senare professor i nationalekonomi i

---

⁶² Kærgård, (1991).

⁶³ Kærgård (1991), s 345. Meningsskiljaktigheterna för snarast tankarna till hur en disciplin skall definieras. Möjligen kan man se Kærgårds uppfattning som att en kontinuerlig utveckling sker vilken gör att fasta discipliner är kortvariga medan de båda andra ser diskontinuiteter i utvecklingen så att längre perioder av olika karaktär avlöser varandra. Det skulle då vara mera av språngvis utveckling. Möjligen kan den förstnämnda ses som ekonomers uppfattning om utveckling generellt och den senare som ekonomisk-historikers.

⁶⁴ Peltonen (2002), s 35.

⁶⁵ Björkqvist (1986), s 625.

⁶⁶ Om Pipping, se BLF – Biografiskt lexikon för Finland, <http://www.blf.fi/artikel.php?id=7022>.

⁶⁷ Om Björkqvist, se Anckar (1990).

Åbo, men mycket av hans produktion kan betecknas som ekonomisk-historisk, särskilt prishistorisk.

Ekonomisk historia blev ett särskilt ämne i Finland 1950 genom att en tjänst inrättades vid statsvetenskapliga fakulteten i Helsingfors 1950. Den upprätthölls av historikern Eino Jutikalla till 1954 då han blev professor i Finlands historia.⁶⁸ 1960 fick Sven-Erik Åström en personlig professur i social och ekonomisk historia och därmed kunde han bygga upp en särskild ekonomisk-historisk institution som inrättades vid statsvetenskapliga fakulteten 1966.

Helsingforsinstitutionen är den enda ekonomisk-historiska institutionen i Finland men ämnet är numera också representerat vid andra universitet inom ämnet historia. Detta gäller bland annat universiteten i Jyväskylä och Åbo, där professurer i ämnet finns.

Norge

”In Norway there is almost no room for economic history within economics, which means that the subject is dominated by people educated as historians./---/ Economic history is very much a sub-dicipline of history.”⁶⁹ Detta – åtminstone första delen av utsagan – skulle i och för sig, åtminstone till en del, kunna sägas också om de övriga nordiska länderna, och det gäller huvudsakligen från andra hälften av 1900-talet. Tidigare hade de få ekonomer som fanns också skrivit ekonomisk historia med inspiration från den tyska historiska skolan. Det gäller till exempel Anton Martin Schweigaard, T H Aschehoug och den något yngre Wilhelm Keilau, den senare betecknad som ”Sosialøkonom og historiker”.⁷⁰ Så kom ekonomen Ragnar Frisch att dominera norsk nationalekonomi från mellankrigstiden och med honom försvann ekonomisk historia i stort sett från nationalekonomin.⁷¹

Ekonomisk historia fanns tidigt vid Handelshögskolan i Bergen. Kanske berodde det på att Ingvar Vedervang, en ekonom från Oslo, var viktig vid etableringen av skolan. Han hade stort intresse för ekonomisk historia, särskilt prishistoria. Det var emellertid först under 1970-talet som särskilda tjänster inrättades varvid flera historiker fick anställning där, till exempel Tryggve Solhaug. Fritz Hodne, också professor i ekonomisk historia i Bergen, var inspirerad av ”new economic history” kom att sätta sin prägel på ämnet i Bergen. Vid denna tid fick också ekonomisk historia fotfäste vid universitetet i Oslo där Francis Seiersted fick en tjänst

---

⁶⁸ BLF – Biografiskt lexikon för Finland, <http://www.blf.fi/artikel.php?id=7054>.

⁶⁹ Seiersted (1988), s 42. Framställningen här bygger på denna text och på Lange (2002).

⁷⁰ https://nbl.snl.no/Wilhelm_Keilhau, se också ovan.

⁷¹ Seiersted (1988), s 43.

1973. Så småningom etablerades också ekonomisk historia vid BI Handelshøyskolen, Oslo och tjänster inrättades även vid andra lärosäten såsom distriktshögskolor. En stor del av ekonomihistorikerna kom från historiesidan. Det betydde att mycket av den metodiska inspirationen också kom därifrån, men som nämnts utgjorde Fritz Hodne i Bergen och de elever som han efterhand samlade runt sig undantag från detta.

Sammanfattning

Från början skrevs ekonomisk historia i samtliga länder, alltså också i Sverige, oftast av nationalekonomer inspirerade av den tyska historiska skolan. Historiker ägnade sig också mer och mer åt ämnet medan nationalekonomernas intresse minskade. Enstaka ekonomisk-historiska institutioner tillkom också men ofta knöts ämnet till historiska institutioner. Här skiljde sig dock Sverige från de övriga länderna vilket i hög grad måste tillskrivas Eli Heckschers betydelse. Han var välkänd och hade fått stor auktoritet redan tidigt som nationalekonom och detta fortsatte när han mer och mer ägnade sig åt ekonomisk historia. Dock kunde han inte skaka av sig inflytandet på ämnet från historikerna medan ekonomerna var tämligen passiva när det gällde ämnets etablering. Resultatet blev stabila ekonomisk-historiska institutioner men med slagsida åt historikerhållet under många år.

Något om den senare utvecklingen av svensk ekonomisk historia

Preceptoraten och professuren bemannades alltså omkring 1950 och innehavarna ledde sedan verksamheten vid de olika institutionerna. De satte sin prägel på utbildningen som därmed i hög grad blev formad av historisk metod. Eli Heckscher hade åstadkommit betydande forskning, också internationellt sett, men hade inte fått några efterföljare. Den teoretiska karaktär på ekonomisk-historisk metod som han pläderat för lyste nu närmast med sin frånvaro.

Ibland har det hävdats att en viss skillnad kunde skönjas mellan Lundainstitutionen och de övriga i det att man i Lund var mera öppen för teorianvändning. Hettne (1980) uttrycker detta tämligen klart: ”Denna öppenhet gentemot nationalekonomisk teori skilde Lundainstitutionen från de övriga ekonomisk-historiska institutionerna i landet och den förra kom tidigt att gå sin egen väg.”⁷² Han menade att detta skulle ha varit ett skäl till att man i Lund startade sin egen tidskrift *Economy and History* i stället för att delta i den nordiska *Scandinavian Economic History Review*.

---

⁷² Hettne (1980), s 90.

Frågan är dock om Hettne inte överdriver skillnaderna rörande teoretisk infallsvinkel i fråga om 1950-talet. Att Lundainstitutionen startade sin egen tidskrift hängde i hög grad samman med personliga omständigheter och aversioner och lite med metodologiska skillnader.⁷³ Först ett antal år in på följande decennium började sådana skillnader märkas. Det var då som man i *Economy and History* ”odlade som en av sina egna specialiteter giftiga recensioner av övriga institutioners avhandlingar”.⁷⁴

Lundainstitutionens nyorientering hängde i liten utsträckning – om ens någon – samman med Bjurlings nationalekonomiska bakgrund. I stället var det Lennart Jörberg, då docent och sedermera Bjurlings efterträdare, som introducerade *New Economic History* eller som den snart kom att kallas, *Cliometrics*, och den vann snabbt gehör, särskilt hos institutionens yngre forskare. Som gästforskare vid Berkeley i USA hade Jörberg tagit del av den nya metodiska inriktningen. I den betonades just användningen av teori, i första hand neoklassisk, avancerade kvantitativa metoder och kontrafaktiska frågeställningar. Detta hade faktiskt klara likheter med vad Heckscher pläderat för långt tidigare men inte fått gehör för.⁷⁵

Ett flertal arbeten vid institutionen i Lund hade fokus på just *New Economic History* men vad som blev viktigast med nyorienteringen i Lund var att ett modernt metodiskt tänkande vann burskap, dock med bredare teoretiska infallsvinklar än neoklassisk teori. Detta medförde också att omfattande och fruktbara diskussioner utspelade sig vid institutionen.

Generellt gäller alltså att moderna metoder kom att prägla forskningen i Lund och de emanerade i hög grad från USA. En metodisk syn av liknande slag kom också att så småningom vinna insteg på andra svenska ekonomisk-historiska institutioner och idag råder följaktligen mindre skillnader i detta hänseende än under 1960- och 70-talen. Här kan tilläggas att forskningsområdet på institutionerna är mycket brett idag men det som skildrats i föreliggande arbete kan ändå betecknas som centralt i ämnet med utgångspunkt från definitionen att ekonomisk historia handlar om hur människan under olika perioder tillgodosett sin försörjning.

Ett metodiskt tänkande som kan föra tankarna till Heckscher är sålunda idag vanligt inom den svenska ekonomisk-historiska forskningen, men paradoxalt nog emanerar det inte i första hand från Eli F Heckscher utan från USA.

---

⁷³ I presentationen av tidskriften i första numret av *Economy and History* nämns inget om ekonomisk-historisk metod.

⁷⁴ Hettne (1980), s 90f.

⁷⁵ Möjligen kan det ha varit så att han på senare år gav upp alla försök att sprida dessa tankar då han insåg att de inte mötte tillräckligt intresse hos eleverna som mestadels kom från historiesidan.

Referenser

- Lunds universitets arkiv*, Filosofiska fakultetens arkiv, Humanistiska sektionens protokoll 1948.
- Riksarkivet*, Stockholms högskolas humanistiska fakultets protokoll 1949 samt Stockholms högskolas lärarråds protokoll 1949.
- Uppsala universitets arkiv*, Filosofiska fakultetens arkiv, Humanistiska sektionens protokoll 1948.
- Anckar, Olle (1990), Heimer Björkqvist och Handelshögskolan vid Åbo Akademi, i Anckar, Olle (red.), *En ekonomisk historia. Festskrift tillägnad Heimer Björkqvist*, Åbo: Åbo Akademi.
- Attman, Artur (1944), *Den ryska marknaden i 1500-talets baltiska politik 1558-1595*, Lund: AB Ph. Lindstedts univ.-bokhandel.
- Bennich-Björkman Li (1985), Nationalekonomi och ekonomisk historia. Inställningen hos nationalekonomer till ämnet ekonomisk historia 1929-1947, *UPPSALA PAPERS IN ECONOMIC HISTORY* 1985.
- Bjurling, Oscar (1945), *Skånes utrikes sjöfart 1660-1720. En studie i Skånes handelssjöfart*, Lund: C.W.K. Gleerup.
- Bjurling, Oscar (1966), *Att studera ekonomisk och social historia. En introduktion*, Stockholm: Svenska Bokförlaget/Norstedts.
- Björkqvist, Heimer (1986), Den nationalekonomiska vetenskapens utveckling i Finland intill år 1918, Åbo: Åbo Akademi.
- BLF – Biografiskt lexikon för Finland, <http://www.blf.fi/artikel.php?id=7022>.
- BLF – Biografiskt lexikon för Finland, <http://www.blf.fi/artikel.php?id=7054>.
- Bohlin, Sture (1926), *Fynden av romerska mynt i det fria Germanien: studier i romersk och äldre germansk historia*, Lund: C.W. Lindström.
- Carlson, Benny (1988), *Staten som monster. Gustav Cassels och Eli F Heckschers syn på statens roll och tillväxt*, Lund: Ekonomisk-historiska föreningen.
- Christensen, Jørn Peter (1991). Mellem økonomi og historie. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 129. <https://tidsskrift.dk/nationaloekonomisktidsskrift/article/view/63903>
- Dagens Nyheter*.
- Eli F. Heckschers bibliografi 1897-1949* (1950), Stockholm: Ekonomisk-historiska institutet, 1950, Skrifter utg. av ekonomisk-historiska institutet i Stockholm.
- Forsell, Hans (1869), *Sveriges inre historia från Gustaf den förste: med särskildt afseende på förvaltning och ekonomi.*, Stockholm: Norstedt.
- Friis, Astrid (1947-49), Økonomisk historie og professor Eli F. Heckscher, *Historisk tidsskrift* (dansk) 2.
- Fritz, Martin (1992), Minnestal över Artur Attman, i Hallberg, Per (red.) (1992), *Kungl. Vetenskaps och Vitterhets-samhället i Göteborg: Minnestal hållna på högtidsdagarna 1989, 1990 och 1991*, Göteborg: Kungl. Vetenskaps och Vitterhets-samhället.
- Fritz, Sven (1967), *Studier i svenskt bankväsen 1772-1789*, Stockholm: Ekonomisk-historiska institutet.
- Glamann, Kristof (2002), SEHR och IEHA – The Early Years, *Scandinavian Economic History Review* 3.
- Gårdlund, Torsten (1943), Ekonometrisk och ekonomisk historia, *Ekonomisk Tidskrift* 1.
- Hasselberg, Ylva (2007), *Industrisamhällets förkunnare. Eli Heckscher, Arthur Montgomery, Bertil Boëthius och svensk ekonomisk historia*, Möklinta: Gidlunds förlag.
- Heckscher, Eli (1947), Ekonomisk historia och dess gränsvetenskaper, *Historisk tidskrift* 1.
- Heckscher, Eli F (1904), Ekonomisk historia. Några antydningar, *Historisk tidskrift*.

- Heckscher, Eli F (1907), *Till belysning af järnvägarnas betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling*, Stockholm: Diss. Uppsala: Univ.
- Heckscher, Eli F (1929), A plea for Theory in Economic History, *Economic History* Vol1, A supplement to the *Economic Journal*, vol 39.
- Heckscher, Eli F (1931), *Merkantilismen: ett led i den ekonomiska politikens historia I-II*, Stockholm: Norstedt.
- Heckscher, Eli F (1935-49), *Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa* 2 vol. i 5bd, Stockholm: Bonnier.
- Heckscher, Eli F (1938), *Industrialismen: den ekonomiska utvecklingen sedan 1750*, Stockholm: Kooperativa förbundet.
- Henriksson, Rolf G H (1990), Eli Heckscher, i Jonung, Christina och Ståhlberg, Ann-Charlotte (red.), *Ekonomporträtt. Svenska ekonomer under 300 år*, Stockholm: SNS förlag.
- Hettne, Björn (1980), *Ekonomisk historia i Sverige. En översikt av vetenskaplig produktion och forskningsinriktning*, Delrapport 4 inom UHÄ-projektet Forskarutbildningens resultat 1890-1975, Lund: Historiska inst., Univ.
- Hildebrand, Hans (1879-94), *Sveriges medeltid: kulturhistorisk skildring*, Stockholm. (Stockholm: Gidlund, 1983, [Faks.-uppl.]
- Hildebrand, Karl-Gustaf (1946), *Falu stads historia 1641-1687*, Falun.
- Hildebrand, Karl-Gustaf (1951), Monopolistisk konkurrens som ekonomisk-historiskt problem, *Ekonomisk Tidskrift* 1.
- Kærgård, Niels (1989). Økonomisk historie - mellem kildekritik og højere algebra. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 127.
<https://tidsskrift.dk/nationaloekonomisktidsskrift/article/view/63798>
- Kærgård, Niels (1991). Fagdiscipliner, tværvidenskabelighed, videnskabelige trends og økonomisk historie. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 129.
<https://tidsskrift.dk/nationaloekonomisktidsskrift/article/view/63909>
- Kærgård, Niels (2012), Svend Aage Hansen 4. april 1919 – 5. september 2009, *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 1.
- Kock, Karin (1942), Recension, Industrialismens samhälle av T. Gårdlund, *Ekonomisk Tidskrift* 4.
- Krantz, Olle och Nilsson, Carl-Axel (2002), Economy and History – A Dissident Journal, *Scandinavian Economic History Review* 3.
- Lange, Even (2002), Growth and Adaptation – Norwegian Economic History in the Last Quarter of the Twentieth Century, *Scandinavian Economic History Review* 3.
- Lundahl, Mats (2015), The Janus Face of Eli Heckscher: Theory, History and Method, i Lundahl, Mats, *Seven Figures in the History of Swedish Economic Thought: Knut Wicksell, Eli Heckscher, Bertil Ohlin, Torsten Gårdlund, Sven Rydenfelt, Staffan Burenstam Linder and Jaime Behar*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Lundahl, Mats och Södersten, Bo (2009), *Torsten Gårdlund. Det goda livets ekonom*, Stockholm: Timbro.
- Lönnroth, Erik (1940), *Statsmakt och statsfinans i det medeltida Sverige: studier över skatteväsen och länsförvaltning*, Göteborg: Göteborgs högskolas årsskrift.
- Nilsson, Carl-Axel (1991). Økonomisk historie - kildekritik og højeste algebra. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 129.
<https://tidsskrift.dk/nationaloekonomisktidsskrift/article/view/63905>
- Nilsson, Ingemar (1996), *Göteborgs universitet 1891-1995: data över professorer, docenter, avhandlingar och befordringsärenden*, I, Göteborg: Rektorsämbetet, Univ.
- NORSK BIOGRAFISK LEKSIKON, https://nbl.snl.no/Wilhelm_Keilhau, (21 januari 2019).
- Olsen, Albert (1947-49), Professor Heckscher og historikerne, *Historisk tidsskrift* (dansk) 2.

- Olsson, Ulf (1996), In memoriam Ernst Söderlund 1903–1996, *Scandinavian Economic History Review*.
- Peltonen, Matti (2002), From Growth Studies to Microhistory: Finnish Economic and Social History in the 1990s and Early 2000s, *Scandinavian Economic History Review* 3.
- Samuelsson, Kurt (1951), *De stora köpmanshusen i Stockholm 1730-1815. En studie i den svenska handelskapitalismens historia*, Stockholm: Skrifter utgivna av Ekonomisk-historiska institutet.
- Seiersted, Francis (1988), The Development of Economic History in Norway, *Scandinavian Economic History Review* 3.
- Sommarin, Emil (1908), *Bidrag till kännedom om arbetareförhållanden vid svenska bergverk och bruk i äldre tid till omkring 1720*, Lund: Lunds universitet.
- Svensk biografisk handbok 1957*, <http://runeberg.org/vemardet/1957/0970.html>. (15 maj 2018)
- Svenskt biografiskt lexikon*, <https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Search.aspx>. (15 maj 2018)
- Söderberg, Tom (1932), *Stora Kopparberget under medeltiden och Gustav Vasa*, Stockholm: Skrifter utgivna av Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag.
- Söderlund, Ernst (1943), *Stockholms hantverkarklass 1720-1772: sociala och ekonomiska förhållanden*, Stockholm: Norstedts.
- Söderlund, Ernst (1953) Eli F. Heckscher, *Scandinavian Economic History Review*.
- Söderlund, Ernst (1957), Den ekonomiska historien som hjälpvetenskap, *Historisk tidskrift* 2.
- Utterström, Gustaf (1957), *Jordbrukets arbetare: levnadsvillkor och arbetsliv på landsbygden från frihetstiden till mitten av 1800-talet*, Stockholm: Tiden.
- Utterström, Gustaf (1982), Eli Heckscher, Bertil Boëthius och 'Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa', *Meddelande från institutionen för ekonomisk historia* nr 2, Umeå universitet.
- Viby Mogensen, Gunnar (1987) *Historie og økonomi: samfundsvidenskabelige synsvinkler på dansk historieforskning efter 1970*, København: Akademisk forlag, 1987
- Viby Mogensen, Gunnar (1991). Økonomisk historie i Danmark. *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 129. <https://tidsskrift.dk/nationaloekonomisktidskrift/article/view/63906>
- Wicksell, Knut (1928-1929), *Föreläsningar i nationalekonomi*, Lund: C.W.K. Gleerups förlag.
- Åkerman, Johan (1944), Det ekonomiska framåtskridandets problem, i *Studier i ekonomi och historia: tillägnade Eli F. Heckscher på 65-årsdagen den 24 november 1944*, Uppsala.
- Åkerman, Johan (1960), *Theory of Industrialism: Causal Analysis and Economic Plan*, Lund: Gleerup.
- SOU 1946:74, *Betänkande angående socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m.m.*
- SOU 1946:81, *1945 års universitetsberedning.*